

Innst. 230 S

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 6 (2013–2014)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktiges innberetning om virksomheten i tiden 1. januar 2010–31. desember 2013

Til Stortinget

Sammendrag

Ved vedtak i Stortinget 3. desember 2013 ble instruksen for Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige opphevet. Vedtaket er en logisk følge av at Siviltjenesten ble avviklet formelt i februar 2012, reelt noe tidligere i og med at mannskaper ikke ble innkalt. Ombudsmannen finner det allikevel hensiktsmessig å avgi en avsluttende rapport for perioden.

Ifølge § 7 i den ikke lenger gjeldende Instruks for Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige, skal nemnda hvert fjerde år sende beretning om sin virksomhet til Stortinget. Gjenpart av beretningen skal sendes Justis- og politidepartementet. Instruksen ble vedtatt i samband med vedtaket om etablering av en ombudsmannsordning for de sivile vernepliktige (militærnekte) den 23. november 1956. Hverken Justisdepartementet eller Stortinget fant den gang grunn til å opprette en ny ombudsmannsinstitusjon for de relativt få sivilarbeidere, men fant at det mest hensiktsmessige ville være å utvide Ombudsmannsnemnda for Forsvarets virkeområde til også å omfatte sivilarbeiderne. Ombudsmannen og nemnda har således siden 1956 hatt en tosidig funksjon. Samme person og samme nemnd var i realiteten to ombudsmenn og to nemnder, én for Forsvarets personell og én for de sivile vernepliktige. Denne todeling av Ombuds-

mannens og Ombudsmannsnemndas virksomhet har virket tilfredsstillende og problemløst for alle parter.

Stortinget valgte 14. desember 2009 følgende til Ombudsmannsnemnda for Forsvaret og Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige for tidsrommet 1. januar 2010–31. desember 2013:

Medlemmer:

1. Kjell Arne Bratli, ombudsmann, Horten
2. Vidar Bjørnstad, nestleder, Bærum
3. Signe Øye, Hobøl
4. Kjell Engebretsen, Frogn
5. Per Egil Evensen, Halden
6. Bjørn Hernæs, Sør-Odal
7. Ivar Johansen, Oslo

Varamedlemmer:

1. Anne Helen Rui, Larvik
2. Per Ove Width, Nøtterøy
3. Kari Lise Holmberg, Skien
4. Bjørn Robstad, Vennesla
5. Jonni Solsvik, Andøy
6. Hallgeir Grøntvedt, Ørland
7. Åse Wisløff Nilssen, Kongsvinger

Nemnda har i perioden ikke foretatt befaringer eller vært forelagt saker.

Frem til nedleggelsestidspunktet har Ombudsmannen hatt kontakt og møter med Siviltjenesten og de sivile vernepliktiges tillitsvalgte. Det har i perioden vært behandlet noen få henvendelser fra sivile vernepliktige til Ombudsmannens kontor, senest innkomne henvendelse var i 2013, denne ble henvist til Vernepliktsverket.

I og med at Siviltjenesten ikke lenger eksisterer, behandles innkomne saker av Vernepliktsverket. Saker kan deretter innklages/ankes direkte til

Ombudsmannen for Forsvaret. Eventuell økonomisk kompensasjon vil foretas av Justisdepartementet.

Siviltjenesten ble avvirket i henhold til Stortingets vedtak. Mannskaper som ble overført til siviltjeneste i 2011, fikk informasjon om at de med stor sannsynlighet ikke ville bli innkalt for avtjening av sivil verneplikt, i påvente av Stortingets behandling.

I 2012 ble det sendt ut informasjon om avviklingen til 836 mannskaper. Av disse var det 657 mannskaper som ikke var blitt innkalt til tjeneste eller hvor innkallingen var kansellert, og 179 mannskaper som var overført til sivil verneplikt i 2012. I tillegg ble det sendt brev til mannskaper som var på avbrudd i tjenesten, med informasjon om at de på bakgrunn av beslutningen om avvikling ikke ville bli innkalt for avtjening.

Det ble overført mannskaper til sivil verneplikt ut mai 2012. Fra 1. juni 2012 behandles fritakssakene av Vernepliktsverket. Det ble i 2012 behandlet fem søknader om tilbakeføring til militær stilling. Dette er mannskaper som har fullført 12 måneder sivil verneplikt.

Det har ikke vært mannskaper i tjeneste etter 31. desember 2011, men det har vært behandlet refusjoner på søknader sendt inn etter endt tjeneste. I tillegg er det utbetalt et etterslep på reiserefusjoner i forbindelse med rabattordninger på offentlig kommunikasjon. Det er utbetalt engangserstatning og behandlingsgebyr i Statens pensjonskasse med til sammen 630 000 kroner. Totalt er det utbetalt kr 818 452 i mannskapsrelaterte kostnader.

Siviltjenestens arkivmateriale for perioden 1947–2012 er avlevert til Riksarkivet i Oslo. Arkivmaterialet inneholder personellmapper for sivile vernepliktige, oppdragsgivere samt saksarkivet for Siviltjenesten. Totalt er det avlevert 600 hyllemeter.

Det er oversendt lister til Vernepliktsverket over samtlige sivile vernepliktige hvor personellpapirene er overlevert Riksarkivet. Vernepliktsverket foretar statusoppdatering av datasystemene og har også ansvaret for elektronisk avlevering av arkivmateriale

Det er sendt informasjon til ca. 1 000 oppdragsgivere som har hatt mannskaper utplassert siste tre år, med informasjon om avviklingen og med takk for samarbeidet.

I forbindelse med avviklingen er Siviltjenestens webside fjernet, og det kan være vanskelig å finne informasjon på nettet for tidligere mannskaper om hvor de skal henvende seg med eventuelle spørsmål knyttet til sin tjeneste. Ombudsmannen for Forsvaret har på denne bakgrunn valgt å opprettholde kontaktinfo på sin internettside for sivile vernepliktige, og foreslått for Forsvaret at det finnes tilgjengelig informasjon på Forsvarets webside.

Man må påregne henvendelser fra mannskaper som ønsker tilsendt kopi av tjenestebevis i forbin-

delse med søknad på skole/jobb. Det er avlevert lister over samtlige mannskaper, sortert både på navn og løpenummer slik at Statsarkivet enkelt skal kunne finne dokumentene. Det skal derfor ikke være nødvendig å gjøre henvendelse via annen virksomhet for å hente ut dokumentene, men henvende seg direkte til Statsarkivet.

De som har en grunnfestet pasifistisk holdning, skal fortsatt ha en lovmessig rett til å nekte militærtjeneste selv om det ikke er aktuelt å avtjene verneplikten. I 2013 søkte 357 personer om fritak fra militærtjeneste av overbevisningsgrunner. 58 fikk sin søknad avslått og fem trakk sin søknad.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Gunvor Eldegard og lederen Martin Kolberg, fra Høyre, Erik Skutle og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Kenneth Svendsen og Helge Thorheim, fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til at ordningen med Ombudsmannnemnda for sivile vernepliktige ble opprettet i 1956 ved at virkeområdet til Ombudsmannnemnda for Forsvaret ble utvidet til også å omfatte sivilarbeiderne. Ombudsmannen og nemnda har således siden 1956 hatt en tosidig funksjon. Samme person og samme nemnd var i realiteten to ombudsmenn og to nemnder, én for Forsvarets personell og én for de sivile vernepliktige.

Komiteen viser til at denne todelingen av Ombudsmannens og Ombudsmannnemndas virksomhet har fungert tilfredsstillende for alle parter frem til avviklingen 2012.

Komiteen har videre merket seg at Siviltjenestens arkivmateriale for perioden 1947–2012 er overlevert til Riksarkivet i Oslo, og at de som trenger dokumentasjon kan få dette ved henvendelse direkte til Riksarkivet.

Komiteen har også merket seg at de som har en grunnfestet pasifistisk holdning, fortsatt skal ha en lovmessig rett til å nekte militærtjeneste, selv om det ikke er aktuelt å avtjene verneplikten. I 2013 søkte 357 personer om fritak fra militærtjeneste av overbevisningsgrunner. 58 fikk sin søknad avslått og fem trakk sin søknad. I og med at Siviltjenesten ikke lenger eksisterer, behandles innkomne saker av Vernepliktsverket. Saker kan deretter innklages/ankes direkte til Ombudsmannen for Forsvaret.

Komiteen vil gi Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktige anerkjennelse for det arbeidet som har vært utført.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 6 (2013–2014) – Ombudsmannsnemnda for sivile vernepliktiges innberetning om virksomheten i tiden 1. januar 2010–31. desember 2013 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 3. juni 2014

Martin Kolberg

leder

Helge Thorheim

ordfører

